

Examengids

Programma van Toetsing en Afsluiting

Examenjaar 2009 – 2010

Inleiding	3
Eindexamenreglement	6
Programma's van de vakken	17
Nederlandse taal	18
Franse taal	20
Duitse taal	22
Engelse taal	24
Aardrijkskunde	26
Geschiedenis	28
Economie	30
Wiskunde	32
CKV	34
Kunst (muziek)	35
VMO	36
Kunst (dans)	37
VDO	43
Schoolexamenplanning	44

Het laatste schooljaar staat voor de meeste vakken in het teken van het eindexamen. Enkele vakken worden afgesloten binnen het schoolexamen, de andere vakken kennen een afsluiting zowel in het schoolexamen (SE) als in het centrale examen (CE). In deze gids is de informatie te vinden noodzakelijk voor deze afsluitingen. Het onderwijsprogramma en de wijze van afsluiten staan in het PTA van de vakken. De onderdelen van de vakken die al in het vierde jaar zijn afgenomen staan in de gids van het vorige jaar. Het eerste deel van het PTA bevat enkele aanvullingen die voor dit examenjaar gelden en die alleen opgaan voor de locatie HAVO voor Muziek en Dans.

Programma van toetsing en afsluiting 2009-2010

- 1 De inhoud van het eindexamen
Het eindexamen omvat:
- de vakken en deelvakken van het gemeenschappelijk deel van het profiel cultuur en maatschappij
  - de vakken en deelvakken van het profieldeel van het profiel cultuur en maatschappij, waarbij inbegrepen een profielwerkstuk; voor dit profielwerkstuk geldt de uiterste inleverdatum 7 december 2009;
  - de kandidaten van de HAVO voor Muziek en Dans zijn vrijgesteld van LO;
  - daarnaast hebben de kandidaten van de HAVO voor Muziek en Dans het recht vrijstelling te vragen voor de profielkeuzevakken.

- 2 Vakken met schoolexamen en/of centraal examen
Het overzicht van vakken ten aanzien van centraal examen en/of schoolexamen luidt als volgt:

	SE	CE
<u>gemeenschappelijk deel</u>		
Nederlands	X	X
Engels	X	X
maatschappijleer	X	
CKV (dit is een handelingsdeel en moet voor ingang van het cse voldoende afgesloten worden)		
<u>profieldeel C&M</u>		
Frans of Duits	X	X
geschiedenis	X	X
<u>profielkeuzedeel C&M</u>		
aardrijkskunde of economie	X	X
kunsvak dans of muziek	X	X
<u>profieldeel E&M</u>		
economie	X	X
geschiedenis	X	X
wiskunde	X	X
<u>profielkeuzedeel E&M</u>		
Frans of Duits	X	X
kunsvak dans of muziek	X	X
<u>profielwerkstuk</u> (het cijfer hiervoor vormt samen met maatschappijleer het combinatiecijfer)		
<u>vrije deel</u>		
voorbereidend dansvakonderwijs (VDO) of	X	
voorbereidend dansvakonderwijs (VMO)	X	
keuzevak: wiskunde	X	X

- 3 Regels voor herkansing
Toetsen die deel uitmaken van het examendossier (wat dat is, lees je verderop in deze informatie), kunnen zowel in klas 4 als in klas 5 worden afgenomen. In het PTA wordt dit per vak afzonderlijk vermeld. In beginsel heb je recht op herkansing van alle schoolexamentoetsen. Hiervoor gelden wel

restricties, waarvan de belangrijkste is dat je voor ten minste 80 % aantoonbaar moet hebben deelgenomen aan het onderwijsprogramma, waaronder behoort het bijwonen van de lessen. Schoolexamens die in de vierde klas worden afgenomen, mogen alleen aan het eind van het vierde leerjaar herkanst worden. Bovendien geldt er een maximum van één herkansing per vak en een maximum van twee herkansingen in het vierde leerjaar in totaal per leerling. Daarnaast geldt een maximum van één herkansing per vak en maximaal vier herkansingen in het vijfde leerjaar in totaal per leerling. Sommige onderdelen lenen zich eenvoudig niet voor herkansing, waarom deze hier dan ook van zijn uitgesloten. Dat laatste geldt voor de luistertoetsen bij de vreemde talen, de praktische opdrachten bij verschillende vakken en het onderdeel debat bij Nederlands.

Een toets kan nooit vaker dan 1 maal worden herkanst. Indien de kandidaat gedurende een cursusjaar minder dan 80 procent van de in een bepaald vak gegeven lessen heeft bijgewoond, kan door deze kandidaat geen herkansing voor een onderdeel van dat vak worden gekozen.

4 Moment van afname

Voor de leerlingen in klas 5 worden 4 toetsperioden georganiseerd (toetsperioden 6, 7, 8 en 9). SE-toetsen worden zoveel als mogelijk in deze perioden afgenomen. De toetsperioden zijn gepland in oktober, januari, maart en april.

5 Het centraal examen

A. Aan het CE mag pas worden deelgenomen nadat het SE is afgerond. Dit betekent dat de onderdelen die becijferd worden van een cijfer zijn voorzien en dat de onderdelen van het handelingsdeel de kwalificatie "naar behoren" moeten hebben. De onderdelen van het handelingsdeel dienen uiterlijk maandag 8 maart 2010 naar behoren te zijn afgesloten, tenzij een andere uiterste afsluitingsdatum is vermeld in het PTA van het betreffende vak.

B. De cijfers van SE en CE examen worden per vak gemiddeld.

6 De slaagregeling

De kandidaat is geslaagd als:

- # alle eincijfers 6 of hoger zijn, of
- # er 1 x 5 behaald is en voor de overige vakken een 6 of hoger, of
- # er 1 x 4 behaald is en voor de overige vakken een 6 of hoger, waarbij het gemiddelde van alle vakken tenminste 6,0 is, of
- # 2 x 5 behaald is en voor de overige vakken een 6 of hoger, waarbij het gemiddelde van alle vakken ten minste 6,0 is, of
- # 1 x 4 en 1 x 5 behaald is en voor de overige vakken een 6 of hoger, waarbij het gemiddelde van alle vakken ten minste 6,0 is.

Bovendien is voor slagen vereist dat de kandidaat voor het vak CKV een waardering "goed" of "voldoende" heeft gekregen.

7 Luistertoetsen en centrale examens in 2010 (onder voorbehoud)

maandag	25 januari	luistertoets Frans
dinsdag	26 januari	luistertoets Engels
woensdag	27 januari	luistertoets Duits

CE Tijdvak I in 2010

maandag	17 mei	13.30 - 16.30 uur	Nederlands
dinsdag	18 mei	09.00 - 12.00 uur 13.30 - 16.30 uur	kunsvak muziek of dans wiskunde A
vrijdag	21 mei	09.00 - 12.00 uur 13.30 - 16.00 uur	geschiedenis Frans
dinsdag	25 mei	09.00 - 11.30 uur 13.30 - 16.00uur	Duits economie
donderdag	27 mei	09.00 - 11.30 uur 13.30 - 16.00 uur	aardrijkskunde Engels

CE Tijdvak II in 2010

Maandag 21 juni 2010

N.B.: Wijzigingen van deze data zijn mogelijk. In de loop van het schooljaar krijg je meer informatie via de eindexamensecretaris. Zie ook de site www.eindexamen.nl.

Eindexamenreglement 2008-2010

INLEIDING

Dit eindexamenreglement, samen met het bijbehorende Programma van Toetsing en Afsluiting, bevat alle regels en bepalingen welke betrekking hebben op het eindexamen.

Onder eindexamen wordt daarin verstaan de combinatie van schoolexamen (SE) en centraal examen (CE). Voor een aantal vakken beperkt het eindexamen zich tot een schoolexamen.

In dit reglement zijn bepalingen verwerkt uit het Eindexamenbesluit V.W.O.-H.A.V.O.-M.A.V.O.-V.B.O. De tekst van het eindexamenbesluit staat te lezen op het Examenblad (www.eindexamen.nl). Op de school is genoemd besluit desgewenst voor belanghebbenden ter inzage. De tekst van dit besluit is ook verkrijgbaar bij:

S.D.U. Uitgeverij; Christoffel Plantijnstraat 2; Postbus 20014; 2500 EA 's-Gravenhage

BEGRIPPENLIJST

- directeur   directeur van de Havo voor Muziek en Dans
- examinator   degene die belast is met het afnemen van het eindexamen
- kandidaat   een ieder die door het bevoegd gezag tot een eindexamen wordt toegelaten

EINDEXAMENREGLEMENT VOOR DE AFDELING HAVO

Het bestuur van de Stichting LMC Rotterdam, optredend als bevoegd gezag voor Unie Noord vestiging Havo voor Muziek en Dans

- uitvoering gevend aan het Eindexamenbesluit VWO-HAVO-MAVO-VBO;
- gelezen het advies van de directeur en de leraren-examinatoren van de school:

bepaalt dat tijdens de Tweede Fase aan de leerlingen van de school de gelegenheid wordt geboden eindexamen HAVO af te leggen in de vakken, zoals die genoemd staan in het Programma van Toetsing en Afsluiting;

en besluit dat met ingang van 1 oktober 2007 het reglement van het eindexamen HAVO wordt vastgesteld als volgt:

DEEL 1 HET SCHOOLEXAMEN

Artikel 1.1 Positiebepaling van het Examenreglement

1. Mocht dit reglement in enig opzicht in strijd blijken met het in de preambule genoemde Eindexamenbesluit, dan prevaleert het Eindexamenbesluit.
2. In alle gevallen waarin het in de preambule genoemde Eindexamenbesluit of dit Examenreglement niet voorziet, beslist de directeur of diens plaatsvervanger.

Artikel 1.2 Inhoud van het schoolexamen (SE)

1. Het SE bestaat uit een examendossier. Dit is het geheel van de onderdelen van het SE, gedocumenteerd in de vorm van een uitgebreide lijst van cijfermatige en andersoortige beoordelingen.
2. Het SE omvat tevens een profielwerkstuk. Dit is een werkstuk, een presentatie daaronder begrepen, waarin op geïntegreerde wijze voor het examen relevante kennis, inzicht en vaardigheden aan de orde komen.

Het profielwerkstuk heeft betrekking op tenminste één groot vak (tenminste 320 studielasturen) dat deel uitmaakt van het gehele vakkenpakket. Bedoeld vak mag behalve uit het profieldeel ook afkomstig zijn uit het gemeenschappelijk deel of het vrije deel

Artikel 1.3 Perioden van het schoolexamen

1. Het SE wordt afgenomen in minimaal twee perioden waarvan de data ruim van te voren bekend worden gemaakt.
2. Elke periode kan met enkele dagen uitgebreid worden i.v.m. roostertechnische en/of onvoorziene omstandigheden. Ook kunnen toetsen buiten de SE-perioden worden afgenomen. Dergelijke afwijkingen worden in het Programma van Toetsing en Afsluiting vermeld bij de programma's voor het SE van de betrokken vakken.
3. In het Programma van Toetsing en Afsluiting wordt aangegeven welke onderdelen van het examenprogramma deel uitmaken van het SE, de verdeling van de examenstof over de toetsen van het SE, de wijze waarop het SE plaatsvindt, alsmede de regels die aangeven op welke wijze het cijfer voor het SE voor een kandidaat tot stand komt.

Artikel 1.4 Gang van zaken bij het schoolexamen

1. Bij de afname van schriftelijke SE-toetsen is tenminste 1 surveillant aanwezig.
2. Bij de inzage van materiaal voor mondelinge SE-toetsen is, indien wenselijk, tenminste 1 surveillant aanwezig.
3. Bij mondelinge SE-toetsen zijn ofwel naast de examinerator een of meer bijzitters aanwezig, of van de toets wordt een opname gemaakt.
4. SE-practica vinden plaats onder toezicht van de examinerator.
5. De kandidaten dienen tenminste 5 minuten voor aanvang van een SE-sessie in de examenruimte aanwezig te zijn.
6. Kandidaten mogen geen jassen, tassen, communicatieapparatuur, geluidsdragers en dergelijke meenemen in de examenruimte.
7. Kandidaten die te laat komen, mogen tot uiterlijk een kwartier na de aanvang van een SE-sessie in de examenruimte worden toegelaten. Nadat een kwartier verstreken is sinds het officiële tijdstip van aanvang, zoals vermeld in het SE-toetsrooster, worden de laatkomers uitsluitend toegelaten tot de examenruimte na toestemming van de directeur of diens plaatsvervanger. Een uitzondering op deze regel vormen de luistertoetsen van de taalvakken en mondelinge toetsen. Na het begin van een luistertoets worden geen kandidaten meer tot de examenruimte toegelaten. Een kandidaat die te laat is, wordt verwezen naar een herkansing (art.1.7). Na het verstrijken van de tijd die voor een mondelinge toets was ingeroosterd, wordt ook deze kandidaat verwezen naar een herkansing conform artikel 1.7.
8. Bij SE-sessies anders dan mondelinge toetsen mogen kandidaten de examenruimte eerst verlaten een half uur na aanvang van de sessie.
9. Het is de kandidaten niet geoorloofd, zich zonder toestemming van de surveillant buiten de examen- of inzageruimte te begeven.
10. Het werk wordt gemaakt op door de school gewaarmerkt papier. Alleen door de school gewaarmerkt papier mag als kladpapier worden gebruikt.
11. Het werk wordt geschreven in inkt. Het gebruik van potlood is slechts toegestaan bij het maken van tekeningen, diagrammen en grafieken. Het gebruik van Tippex of vergelijkbare correctiemiddelen is in geen enkel geval toegestaan.
12. De kandidaat plaatst op het SE-werk zijn naam en examennummer.
13. Omtrent de opgaven van het SE worden geen mededelingen of inlichtingen aan de kandidaten verstrekt door anderen dan de examinerator.
14. Op het werk geeft de kandidaat aan hoeveel bladen er worden ingeleverd. Tevens voorziet hij elk blad van een nummer.

15. Door het inleveren van het werk geeft de kandidaat aan de SE-toets te hebben beëindigd. Heeft hij een deel van de opgaven over het hoofd gezien, dan kan hij er geen aanspraak op maken deze of soortgelijke opgaven later opnieuw voorgelegd te krijgen.
16. Het is de kandidaten niet geoorloofd op enigerlei wijze de voorgelegde toetsvragen en de antwoorden daarop buiten de examenruimte te brengen voordat de sessie is beëindigd doordat de laatste kandidaat het werk heeft ingeleverd.

Artikel 1.5 Hulpmiddelen

1. Overzichten van hulpmiddelen die bij het SE gebruikt mogen of moeten worden, zijn opgenomen in het Programma van Toetsing en Afsluiting of worden tijdig voor de desbetreffende zittingen aan de kandidaten meegedeeld.
2. Het is de kandidaten niet toegestaan boeken of andere dan de in lid 1 bedoelde hulpmiddelen mee te nemen in de examenruimte, behalve het verklarend woordenboek der Nederlandse taal.

Artikel 1.6 Onregelmatigheden

1. Indien een kandidaat zich ten aanzien van enig deel van het schoolexamen, dan wel ten aanzien van een aanspraak op vrijstelling of ontheffing, aan enige onregelmatigheid schuldig maakt of heeft gemaakt, kan de directeur maatregelen nemen. Indien de directeur besluit tot het nemen van een maatregel, doet hij dit conform de uitspraak van een commissie bestaande uit de directeur of diens plaatsvervanger, de examensecretaris en de examinator in het desbetreffende vak. Na de kandidaat en eventueel een van de surveillanten gehoord te hebben, besluit deze commissie met eenvoudige meerderheid van stemmen. Wanneer de kandidaat door de commissie wordt gehoord, kan hij zich laten bijstaan door een door hem aan te wijzen meerderjarige.
2. De maatregelen bedoeld in het eerste lid, die al dan niet in combinatie met elkaar genomen kunnen worden, zijn:
  - a. het toekennen van het cijfer 1 aan een SE-toets,
  - b. het ontzeggen van de (verdere) deelname aan één of meer SE-sessies,
  - c. het ongeldig verklaren van één of meer reeds afgelegde SE-toetsen.
3. De directeur deelt zijn beslissing mede aan de kandidaat, zo mogelijk mondeling en in ieder geval schriftelijk. De schriftelijke mededeling wordt tegelijkertijd in afschrift toegezonden aan de inspectie, alsmede aan de ouders/verzorgers of voogden van de kandidaat indien deze minderjarig is.
4. De kandidaat kan tegen een beslissing van de directeur in beroep gaan bij de Commissie van Beroep voor de Examens van LMC Rotterdam. Het beroep wordt binnen drie dagen, daaronder niet begrepen zondagen en algemeen erkende en christelijke feestdagen, nadat de beslissing schriftelijk ter kennis van de kandidaat is gebracht, schriftelijk bij de Commissie van Beroep ingesteld. De commissie stelt een onderzoek in en beslist binnen twee weken op het beroep, tenzij zij de termijn met redenen omkleed verlengd heeft met ten hoogste twee weken. De commissie stelt bij haar beslissing zo nodig vast op welke wijze de kandidaat alsnog in de gelegenheid zal worden gesteld het schoolexamen geheel of gedeeltelijk af te leggen. De commissie deelt haar beslissing schriftelijk mede aan de kandidaat, aan de ouders voogden of verzorgers van de kandidaat indien deze minderjarig is, aan de directeur en aan de inspectie.
5. De samenstelling van de Commissie van Beroep wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld en is op de school desgewenst voor belanghebbenden ter inzage.
6. Het adres van de Commissie van Beroep luidt:
Commissie van Beroep voor de Examens van LMC Rotterdam
Postbus 25015
3001 HA ROTTERDAM

Artikel 1.7 Ziekte en verzuim

Wanneer een kandidaat door ziekte of andere oorzaken niet aan een SE-sessie kan deelnemen of te laat bij een SE-sessie arriveert, wordt hij verwezen naar een herkansing. Indien dit leidt tot een onrechtvaardige behandeling, behoudt de directeur, gehoord de examensecretaris, zich het recht voor anders te besluiten.

Artikel 1.8 Inleverdata

Inleverdata, genoemd in het Programma van Toetsing en Afsluiting, zijn bindend. Als een kandidaat deze datum overschrijdt, wordt dit beschouwd als een onregelmatigheid en treedt artikel 1.6 in werking.

Artikel 1.9 Cijferberekening

Voor ieder vak worden in het SE door de examiner twee of meer cijfers toegekend. Vooraf maakt de examiner in het Programma van Toetsing en Afsluiting de gewichtsverhouding van deze cijfers bekend. Alle cijfers zijn getallen van 1 tot en met 10 of de tussenliggende getallen met één decimaal. Voor elk vak ontstaat zo een eindcijfer dat eventueel het gewogen gemiddelde van de samenstellende onderdelen is.

Artikel 1.10 Vaststelling en bekendmaking van de resultaten

Toegekende SE-beoordelingen worden door de examiner zo spoedig mogelijk na afloop van een SE-onderdeel schriftelijk aan de kandidaten meegedeeld. Genoemde beoordelingen kunnen zowel cijfermatig als niet cijfermatig zijn. Voor niet cijfermatige beoordelingen bestaat de keuze uit “naar behoren”, “voldoende” of “goed”.

De eindcijfers van het SE worden door of namens de examensecretaris schriftelijk aan de kandidaten meegedeeld vóór het begin van het centraal examen.

Artikel 1.11 Herkansingen en herexamens

1. In 4 HAVO kan een kandidaat maximaal twee SE-toetsen herkansen. Praktische opdrachten kunnen niet worden herkanst.
In 5 HAVO kan een kandidaat maximaal vier SE-toetsen herkansen. Praktische opdrachten kunnen niet worden herkanst.
2. Toetsen waarvan in het PTA is aangegeven dat ze niet herkansbaar zijn, kunnen wel worden ingehaald. Een toets kan nooit vaker dan 1 maal worden herkanst.
3. Indien de kandidaat in een bepaald leerjaar voor een of meer vakken, die worden afgesloten met een schoolexamen, een eindcijfer lager dan 6 heeft behaald, is hij gerechtigd in één van die vakken herexamen te doen. Deze mogelijkheid is per leerjaar eenmalig en het desbetreffende herexamen wordt niet meegeteld als herkanste toets. Genoemd herexamen heeft betrekking op de herkansbare onderdelen van de stof en wordt in principe in één zitting afgenomen. De stof van het herexamen en de wijze waarop het hiervoor behaalde cijfer meetelt bij het vaststellen van het nieuwe eindcijfer, wordt vooraf schriftelijk door de examiner aan de kandidaat en aan de examensecretaris meegedeeld.
4. Bij alle hierboven genoemde herexamens en herkansingen geldt dat het hoogste behaalde cijfer het definitieve cijfer wordt.

Artikel 1.12 Inzage examenwerk

1. Aan de kandidaat wordt inzage gegeven van het door hem gemaakte schriftelijke schoolexamenwerk. De betrokken examiner is bij die inzage aanwezig.

2. Het door de kandidaten gedurende een schooljaar gemaakte schoolexamenwerk wordt tenminste tot twee weken na de aanvang van het volgende schooljaar bewaard door de directeur. Zo spoedig mogelijk na het verstrijken van een schooljaar wordt een SE-cijferlijst aan de kandidaten voorgelegd. Na ondertekening voor akkoord van deze SE-cijferlijst door de kandidaat is de school gerechtigd al het tot dan toe gemaakte schoolexamenwerk te vernietigen, tenzij een beroep is gedaan op artikel 1.12.3.
3. Na ondertekening van de SE-cijferlijst kunnen werkstukken, scripties en dergelijke door de auteurs worden opgevraagd. Twee weken na aanvang van het nieuwe schooljaar is de school gerechtigd scripties, werkstukken e.d. onaangekondigd te vernietigen.

Artikel 1.13 Afwijkende vorm van examineren

1. De directeur kan toestaan dat een lichamelijk of geestelijk gehandicapte kandidaat het schoolexamen geheel of gedeeltelijk aflegt op een wijze die is aangepast aan de mogelijkheden van die kandidaat. In dat geval bepaalt de directeur de wijze waarop het examen zal worden afgelegd. Hij doet hiervan zo spoedig mogelijk mededeling aan de inspectie.
2. Het schoolbestuur kan een kandidaat die met inbegrip van het schooljaar waarin hij eindexamen aflegt ten hoogste zes jaren onderwijs in Nederland heeft gevolgd en voor wie het Nederlands niet de moedertaal is, met betrekking tot het vak Nederlandse taal en letterkunde of tot enig vak waarbij het gebruik van de Nederlandse taal van overwegende betekenis is, een verlenging van de duur van de toets van het schoolexamen met ten hoogste 30 minuten.

DEEL 2 HET CENTRAAL EXAMEN

Artikel 2.1 Positiebepaling van het Examenreglement

1. Mocht dit reglement in enig opzicht in strijd blijken met het in de preambule genoemde Eindexamenbesluit, dan prevaleert het Eindexamenbesluit.
2. In alle gevallen waarin het in de preambule genoemde Eindexamenbesluit of dit Examenreglement niet voorziet, beslist de directeur of diens plaatsvervanger.

Artikel 2.2 Tijdvakken van het centraal examen

Het CE kent drie tijdvakken. Het tweede en derde tijdvak dienen voor het inhalen van gemiste examenonderdelen van het eerste tijdvak (art.2.7) of voor het doen van herkansingen (art.2.11). In het derde tijdvak kunnen slechts examens worden afgenomen door de staatsexamencommissie.

Artikel 2.3 Inschrijving voor het examen

Voor 1 oktober van het cursusjaar waarin het CE plaatsvindt, bepalen de kandidaten in welke vakken zij examen wensen af te leggen.

Artikel 2.4 Gang van zaken bij het centraal examen

1. Bij CE-sessies is per 35 kandidaten tenminste 1 surveillant in de examenruimte aanwezig met een minimum van 2.
2. De kandidaten dienen tenminste 10 minuten voor aanvang van een CE-sessie in de examenruimte aanwezig te zijn.
3. De kandidaten mogen geen jassen, tassen, communicatieapparatuur, geluidsdragers en dergelijke meenemen in de examenruimte.
4. Kandidaten die te laat komen, mogen tot uiterlijk een half uur na de aanvang van een CE-sessie in de examenruimte worden toegelaten.
5. Bij CE-sessies mogen kandidaten de examenruimte eerst verlaten een uur na aanvang van de sessie.
6. Het is de kandidaten niet geoorloofd, zich zonder toestemming van de surveillant buiten de examenruimte te begeven.
7. Het werk wordt gemaakt op door de school gewaarmerkt papier. Alleen door de school gewaarmerkt papier mag als kladpapier worden gebruikt.
8. Het werk wordt geschreven in inkt. Het gebruik van potlood is slechts toegestaan bij het maken van tekeningen, diagrammen en grafieken. Het gebruik van Tippex of vergelijkbare correctiemiddelen is in geen enkel geval toegestaan.
9. De kandidaat plaatst op het CE-werk zijn naam en examennummer.
10. Omtrent de opgaven van het CE worden geen mededelingen of inlichtingen van welke aard of door wie ook aan de kandidaten verstrekt.
11. Door het inleveren van het werk geeft de kandidaat aan de CE-toets te hebben beëindigd. Op het werk geeft de kandidaat aan hoeveel bladen er worden ingeleverd. Tevens voorziet hij elk blad van een nummer.
12. Het is de kandidaten niet geoorloofd op enigerlei wijze de voorgelegde vragen en de antwoorden daarop buiten de examenruimte te brengen voordat de sessie is beëindigd doordat de laatste kandidaat het werk heeft ingeleverd.

Artikel 2.5 Hulpmiddelen

1. Overzichten van hulpmiddelen die bij het CE gebruikt mogen of moeten worden, worden opgenomen in het Programma van Toetsing en Afsluiting, dan wel tijdig voor de desbetreffende examensessies aan de kandidaten meegedeeld.
2. Het is de kandidaten niet toegestaan boeken of andere dan de in lid 1 bedoelde hulpmiddelen met zich mede te nemen in het examenlokaal.

Artikel 2.6 Onregelmatigheden

1. Indien een kandidaat zich ten aanzien van enig deel van het centraal examen, dan wel ten aanzien van een aanspraak op vrijstelling of ontheffing, aan enige onregelmatigheid schuldig maakt of heeft gemaakt, kan de directeur maatregelen nemen. Indien de directeur besluit tot het nemen van een maatregel, doet hij dit conform de uitspraak van een commissie bestaande uit de directeur of diens plaatsvervanger, de examensecretaris en de examinerator in het desbetreffende vak. Na de kandidaat en eventueel een van de surveillanten gehoord te hebben, besluit deze commissie met eenvoudige meerderheid van stemmen.
Wanneer de kandidaat door de commissie wordt gehoord, kan hij zich laten bijstaan door een door hem aan te wijzen meerderjarige.
2. De maatregelen bedoeld in het eerste lid, die al dan niet in combinatie met elkaar genomen kunnen worden, zijn:
  - a. het toekennen van het cijfer 1 aan een onderdeel van het CE,
  - b. het ontzeggen van de (verdere) deelname aan één of meer CE-sessies,
  - c. het ongeldig verklaren van één of meer reeds afgelegde CE-onderdelen,
  - d. het bepalen dat het diploma en de cijferlijst slechts kunnen worden uitgereikt na een hernieuwd examen in door de directeur aan te wijzen onderdelen.
Dit hernieuwd examen wordt afgelegd in het volgende tijdvak van het CE. In voorkomende gevallen worden deze onderdelen afgenomen door de staatsexamencommissie (art. 2.7.3 en art. 2.7.4).
3. De directeur deelt zijn beslissing mede aan de kandidaat, zo mogelijk mondeling en in ieder geval schriftelijk. In de schriftelijke mededeling wordt tevens gewezen op het bepaalde in het voorgaande artikel. De schriftelijke mededeling wordt tegelijkertijd in afschrift toegezonden aan de inspectie, alsmede aan de ouders/verzorgers of voogden van de kandidaat indien deze minderjarig is.
4. De kandidaat kan tegen een beslissing van de directeur in beroep gaan bij de Commissie van Beroep voor de Examens van LMC Rotterdam. Het beroep wordt binnen drie dagen, daaronder niet begrepen zondagen en algemeen erkende en christelijke feestdagen, nadat de beslissing schriftelijk ter kennis van de kandidaat is gebracht, schriftelijk bij de Commissie van Beroep ingesteld. De commissie stelt een onderzoek in en beslist binnen twee weken op het beroep, tenzij zij de termijn met redenen omkleed verlengd heeft met ten hoogste twee weken. De commissie stelt bij haar beslissing zo nodig vast op welke wijze de kandidaat alsnog in de gelegenheid zal worden gesteld het eindexamen geheel of gedeeltelijk af te leggen. De commissie deelt haar beslissing schriftelijk mede aan de kandidaat, aan de ouders/verzorgers of voogden van de kandidaat indien deze minderjarig is, aan de directeur en aan de inspectie.
5. De samenstelling van de Commissie van Beroep wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld en is voor belanghebbenden desgewenst op de school ter inzage.
6. Het adres van de Commissie van Beroep luidt: Commissie van Beroep voor de Examens van LMC Rotterdam , Postbus 25015, 3001 HA ROTTERDAM

Artikel 2.7 Ziekte en verzuim

1. Wanneer een kandidaat om gezondheidsredenen niet aan het CE kan deelnemen, moet dit onmiddellijk - in ieder geval vóór de aanvang van dat examenonderdeel - bericht worden aan de directeur.

2. De kandidaat die om een geldige reden, ter beoordeling van de directeur, niet in staat is het SE voor één of meer vakken tijdig af te ronden, wordt voor het CE in die vakken verwezen naar het tweede en eventueel naar het derde tijdvak.
3. Indien een kandidaat om een geldige reden, ter beoordeling van de directeur, is verhinderd bij één of meer onderdelen van het CE van het eerste tijdvak van het CE tegenwoordig te zijn, wordt hem in het tweede tijdvak van het CE de gelegenheid gegeven het CE te voltooien. Bij deze gelegenheid kunnen ten hoogste twee toetsen worden afgelegd.
4. Indien een kandidaat in het tweede tijdvak van het CE evenzeer verhinderd is, of wanneer hij het CE in het tweede tijdvak niet kan voltooien, wordt hij in de gelegenheid gesteld in het derde tijdvak van het CE ten overstaan van de staatsexamencommissie zijn eindexamen te voltooien.

Artikel 2.8 Toelating tot het centraal examen

1. Aan het CE mag pas worden deelgenomen nadat het SE is afgerond. Dit betekent dat de in het PTA beschreven onderdelen die becijferd dienen te worden van een cijfer zijn voorzien. De inspectie van het onderwijs hanteert een uiterste datum waarop scholen de kandidaten voor het CE moeten hebben opgegeven.

Artikel 2.9 Cijferberekening

1. Voor ieder vak worden in het SE door de examinerator twee of meer cijfers toegekend. Vooraf maakt de examinerator in het Programma van Toetsing en Afsluiting de gewichtsverhouding van deze cijfers bekend. Alle cijfers zijn gehele getallen van 1 tot en met 10 of de tussenliggende getallen met één decimaal. Voor elk vak ontstaat zo een SE-eindcijfer dat eventueel het gewogen gemiddelde van de samenstellende onderdelen is.
2. De examinerator en de gecommitteerde stellen in onderling overleg de score voor het CE vast. Daarbij gebruiken zij de officiële (door de landelijke examencommissie vastgestelde) scoreschaal. Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt de score bepaald op het rekenkundig gemiddelde van de door ieder van hen voorgestelde scores, naar boven afgerond op een geheel getal.
3. Na ontvangst van de door de landelijke examencommissie vastgestelde omzettingstabel van score naar cijfer wordt door de examensecretaris de voor een vak vastgestelde score omgezet in een cijfer uit de reeks van 1 tot en met 10 of de tussenliggende getallen met één decimaal.
4. Het eindcijfer voor alle vakken van het eindexamen wordt uitgedrukt in een geheel getal uit de reeks 1 tot en met 10. De examensecretaris bepaalt het eindcijfer voor een vak op het rekenkundig gemiddelde van het cijfer voor het SE en het cijfer voor het CE. Is dit gemiddelde niet een geheel getal, dan wordt het, indien het getal gevormd door de cijfers achter de komma 45 of minder is, naar beneden afgerond en indien dit 50 of meer is, naar boven afgerond, in beide gevallen tot een geheel getal.
5. Indien in een vak geen CE wordt afgenomen, wordt het in lid 1 genoemde SE-eindcijfer afgerond op een geheel getal uit de reeks 1 tot en met 10.

Artikel 2.10 Vaststelling en bekendmaking van resultaten en uitslag

1. Aan de kandidaten wordt van geen enkel onderdeel van het CE het cijfer meegedeeld voordat de officiële examenuitslag is bepaald en aan de kandidaten is overgebracht.
2. 1. De kandidaat is geslaagd indien hij:
  - a. voor al zijn vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer een 6 of meer heeft behaald, of
  - b. voor één van zijn vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 5 en voor de overige vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 6 of meer heeft behaald, of

c. voor één van zijn vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 4 en voor de overige vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 6 of meer heeft behaald en het gemiddelde van de eindcijfers tenminste 6,0 bedraagt, of

d. voor twee van zijn vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 5 heeft behaald dan wel voor één van de vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld als eindcijfer een 4 en voor één van deze vakken als eindcijfer een 5 heeft behaald, en voor de overige vakken waarvoor een eindcijfer is vastgesteld, als eindcijfer 6 of meer heeft behaald en het gemiddelde van de eindcijfers tenminste 6,0 bedraagt.

2. In aanvulling op de in lid 1 gestelde eisen geldt voorts dat geen van de eindcijfers van onderdelen genoemd in artikel 2.10.3 lager is dan 4 en dat het vak culturele en kunstzinnige vorming van het gemeenschappelijk deel van elk profiel zijn beoordeeld als “voldoende” of “goed”.

3. Bij de uitslagbepaling volgens artikel 2.10.2 wordt het gemiddelde van de eindcijfers van maatschappijleer en van het profielwerkstuk aangemerkt als het eindcijfer van één vak. Voor het profielwerkstuk wordt een cijfer gegeven dat is afgerond op een geheel getal uit de reeks 1 tot en met 10. Evenzo wordt voor maatschappijleer een afgerond SE-eindcijfer gegeven (zie artikel 2.9.5 van het examenreglement). Van beide afgeronde cijfers wordt het rekenkundig gemiddelde bepaald. Is dit gemiddelde niet een geheel getal, dan wordt het, indien het getal gevormd door de cijfers achter de komma 50 of meer is, naar boven afgerond tot een geheel getal. Het zo verkregen combinatiecijfer telt volwaardig mee bij de bepaling van de examenuitslag.
4. Indien dat nodig is om de kandidaat te laten slagen, betrekken de directeur en de secretaris van het eindexamen een of meer eindcijfers van de vakken niet bij het bepalen van de definitieve eindexamen. De overgebleven vakken dienen een eindexamen te vormen.
5. De kandidaat die eindexamen heeft afgelegd en niet voldoet aan de voorwaarden hierboven genoemd, is afgewezen, behoudens de mogelijkheid tot herkansing, bedoeld in art.2.11 van dit examenreglement.
6. Zodra de uitslag van het CE is vastgesteld, deelt de directeur die aan iedere kandidaat mee. De directeur wijst de kandidaten op de bepalingen van het Eindexamenbesluit inzake herkansingen.

Artikel 2.11 Herkansingen en herexamens

1. De kandidaat heeft het recht in het tweede tijdvak van het CE deel te nemen aan de herkansing van het CE in één vak. Het hoogste van de cijfers behaald bij de herkansing en bij het eerder afgelegde centraal examen geldt als definitief cijfer voor het CE. De kandidaat doet een schriftelijk verzoek tot herkansing aan de directeur vóór een jaarlijks door deze te bepalen dag en tijdstip.
2. Door het vragen van een herkansing voor het CE wordt de uitslag van het examen een voorlopige.
3. Na afloop van de herkansing wordt de uitslag definitief vastgesteld en aan de kandidaat meegedeeld.

2.12 Diploma en cijferlijst

1. De directeur reikt op grond van de definitieve uitslag aan elke kandidaat die eindexamen heeft afgelegd, een cijferlijst uit waarop voor zover van toepassing zijn vermeld:
  - a. de cijfers voor het SE en de cijfers voor het CE;
  - b. het vak (de vakken) en het onderwerp of de titel van het profielwerkstuk, alsmede de beoordeling van het profielwerkstuk;
  - c. de beoordeling van het vak CKV ;
  - d. de eindcijfers voor de examenvakken;
  - e. de uitslag van het examen.

2. De directeur reikt op grond van de definitieve uitslag aan elke voor het eindexamen geslaagde kandidaat een diploma uit waarop het profiel is (de profielen zijn) vermeld dat (die) bij de uitslag is (zijn) betrokken.
3. Indien de kandidaat in meer vakken examens heeft afgelegd dan in de vakken die samen tenminste een eindexamen vormen, worden de vakken die niet bij de bepaling van de uitslag zijn betrokken, op de cijferlijst vermeld tenzij de kandidaat daartegen bedenkingen heeft geuit.

Artikel 2.13 Inzage examenwerk

Het CE-werk van de kandidaten wordt gedurende tenminste zes maanden na de vaststelling van de uitslag bewaard door de directeur, ter inzage voor belanghebbenden. Deze inzage kan uitsluitend geschieden in tegenwoordigheid van de examensecretaris of van een door hem aangewezen docent. Na het verstrijken van deze termijn wordt het gemaakte werk onaangekondigd vernietigd.

Artikel 2.14 Afwijkende vorm van examineren

1. De directeur kan toestaan dat een lichamelijk of geestelijk gehandicapte kandidaat het CE gedeeltelijk aflegt op een wijze die is aangepast aan de mogelijkheden van die kandidaat. In dat geval bepaalt de directeur de wijze waarop het CE zal worden afgelegd. Hij doet hiervan zo spoedig mogelijk mededeling aan de inspectie.
2. Het schoolbestuur kan een kandidaat die met inbegrip van het schooljaar waarin hij eindexamen aflegt ten hoogste zes jaren onderwijs in Nederland heeft gevolgd en voor wie het Nederlands niet de moedertaal is, met betrekking tot het vak Nederlandse taal en letterkunde of tot enig vak waarbij het gebruik van de Nederlandse taal van overwegende betekenis is, een verlenging van de duur van het CE-onderdeel met ten hoogste 30 minuten.
3. Het schoolbestuur kan, de inspectie gehoord, toestaan dat ten aanzien van kandidaten die in het laatste leerjaar langdurig ziek zijn en ten aanzien van kandidaten die lange tijd niet in staat zijn geweest onderwijs in het laatste leerjaar te volgen, het centraal examen gespreid over twee schooljaren wordt afgenomen.

Programma's van de vakken

Nederlandse taal en literatuur

De afsluiting van het vak Nederlands vindt voor alle domeinen plaats in klas 5. Tijdens het Centraal Examen (CE) worden de leesvaardigheid en enkele onderdelen van de argumentatieve vaardigheden getoetst. De andere onderdelen komen aan bod in het Schoolexamen (SE).

Schoolexamen

mondelijke taalvaardigheid

debat (20 % van het SE-cijfer) = 20 minuten tijdens de lessen

De kandidaat neemt met één medekandidaat deel aan een debat. Hiervoor heeft de kandidaat zich gedocumenteerd door middel van zelf gekozen bronnen. Aan de hand van dat materiaal heeft de kandidaat een stelling opgesteld die de basis zal vormen voor het debat. Het bronnenmateriaal bewaart de kandidaat in zijn documentatiemap. De contradebater beschikt over een kopie van andermans bronnenmateriaal. Het debatonderwerp wordt gekozen in overleg met de examinerator; voor het moment van uitvoering dient de kandidaat zich in te schrijven op een lijst die vanaf week 44 beschikbaar is.

Van elke bron die gebruikt wordt, dient in de map een samenvatting te zitten, naar keuze een beknopte of schematische. De documentatiemap wordt beoordeeld op inhoud en uitvoering. Het debat wordt bijgewoond door een publiek bestaande uit medekandidaten, die van het debat een summier verslag maken, dat zij bewaren in hun eigen documentatiemap. Elke kandidaat heeft de plicht een verslag van tenminste twee collega-debatten te maken. Een kopie van het verslag wordt uitgereikt aan de debaters.

De beoordeling van de documentatiemap en van het debat bepalen voor ieder de helft het cijfer van dit onderdeel.

schrijfvaardigheid

1. schrijfdossier

De kandidaat heeft in de loop van het vierde en vijfde leerjaar een schrijfdossier aangelegd van een door de leerkracht bepaalde selectie van schrijfoopdrachten, waartoe behoren de uiteenzetting, beschouwing, het betoog en verslag. Uit dit dossier moet uit het klad- en netmateriaal blijken dat de schrijfvaardigheid procesmatig is ontwikkeld. Dit dossier behoort tot het handelingsdeel.

2. stelopdracht (40 % van het SE-cijfer) = 3 klokuren (= 4 lessen)

Voor dit domein schrijft de kandidaat aan de hand van documentatiemateriaal een **betoog** van ongeveer 700 woorden (telt 40 %); de afbakening van de onderwerpen wordt bepaald door de examinerator. Het onderwerp voor het betoog kiest de kandidaat uiterlijk in week 8 uit een lijst van twee onderwerpen die de examinerator in overleg met de kandidaten vaststelt.

3. taalinzicht (10% van het SE-cijfer) = 1 klokuur (= 1½ lesuur)

Dit onderdeel betreft de toetsing van het inzicht en de kennis van een aantal taalonderdelen, te weten stijffiguren, enkele argumentatievaardigheden en eventueel andere in overleg met de kandidaten te bepalen onderwerpen.

letterkunde

leesdossier en mondeling (20 % van het SE-cijfer)

De kandidaat zorgt voor een leesdossier dat bestaat uit: leesautobiografie, acht leesverslagen (volgens instructie), balansverslag en bibliografie. Eén leesverslag betreft een uitgewerkte opdracht voor het historische onderdeel. Dit leesdossier vormt de basis voor het afsluitende gesprek; dit gesprek duurt 15 minuten.

Het leesdossier dient uiterlijk vier weken voordat het afsluitende gesprek plaatsvindt te zijn ingeleverd (de gesprekken vinden plaats in toetsweek 9)

De cijfers voor leesdossier en het mondeling bepalen in gelijke mate het cijfer voor dit onderdeel.

poëzie (10 %)

De kandidaat analyseert een gedicht met gebruikmaking van zijn eigen aantekeningen.

Centraal Examen

Tijdens het centrale examen krijgt de kandidaat vragen te beantwoorden over de inhoud en de structuur over een tekst van redelijke lengte. Tevens wordt aan de hand van vragen het inzicht in de argumentatieleer getoetst. Daarnaast krijgt de kandidaat de opdracht een tekst samen te vatten in een bepaald aantal woorden, waarbij hij door middel van inhoudelijke eisen wordt geleid in het maken van de opdracht. Over het centrale examen vindt men uitgebreid informatie in de examenbundel.

Examendossier vak: Nederlandse taal
Leerjaar 5

Schoolexamen				
Toets	Datum	Duur	Weging	Herkansing
spreekvaardigheid: debat	Vanaf week 46 in de lessen (intekenen)	20 min	20 %	ja
poëzie	toetsweek 6	90 min	10 %	ja
taalinzicht	toetsweek 7	90 min	10 %	ja
schrijfvaardigheid: stelopdracht	toetsweek 8	180 min	40 %	ja
mondeling letterkunde (incl. leesdossier)	toetsweek 9	15 min	20 %	ja

Franse taal en literatuur

Voor het vak Frans gaan jullie in het vijfde jaar het volgende doen:

A. Libre Service, unités 5 t/m 8

De methode Libre Service bestaat uit 3 boeken : Tekstboek, Werkboek en Vocabulaireboek. In klas vier is al een deel van deze boeken behandeld, in klas 5 gaan we een deel van de unités 5 t/m 8 behandelen. De woordjes in het Vocabulaireboek en de oefeningen in het Werkboek sluiten aan op de teksten en de grammatica van het Tekstboek..

B. Proeftentamen Tekstverklaring

Tijdens week 44 maken jullie als proef een examen van één van de voorgaande jaren. Het cijfer dat je ervoor krijgt telt niet mee voor je eindexamen. Hetzelfde gebeurt in week 19.

C. Schrijfopdrachten

Voordat het schoolexamen "schrijfvaardigheid " begint, kun je voor elk van de onderstaande toetsen een bonus verdienen van 0,2 punt:

Week 39, 41 en 42:   toets grammatica en vocabulaire
Week 45:   een formele brief
Week 49:   een informele brief

Het totaal van je bonussen (maximaal 1 punt) wordt toegevoegd aan het cijfer voor je examenbrief.

D. Schoolexamens

Toets 1:   In week 2 schrijf je voor het onderdeel "Schrijfvaardigheid" een brief in het Frans.

Toets 2;   In week 5 doe je de landelijke toets "Luistervaardigheid".

Toets 3:   In week 14 heb je voor "Spreekvaardigheid" ± 15 minuten mondeling.

Het gemiddelde van deze drie toetsen is je cijfer voor het "Schoolexamen".

E. Het Centraal Schriftelijk

Het Centraal Schriftelijk is een landelijke toets aan het einde van het schooljaar. Je leesvaardigheid en tekstbegrip worden dan getoetst.

Het gemiddelde van je cijfer voor het schoolexamen en het centraal schriftelijk eindexamen is je eindcijfer.

Examendossier vak: Franse taal en literatuur**Leerjaar: 5 Havo**

a Schoolexamens					
Toets	Tijd	vorm	Datum	Weging	Herkansing
SE 1 Brief	90 minuten	schriftelijk	toetsweek 7	1	ja
SE 2 Luistertoets	45 minuten	schriftelijk	toetsweek 8	1	nee
SE 3 Mondeling	15 minuten	mondeling	toetsweek 9	1	ja

Voordat het schoolexamen "schrijfvaardigheid " begint, kun je voor elk van de onderstaande toetsen een bonus verdienen van 0,2 punt:

Week 40, 41 en 42: toets grammatica en vocabulaire
Week 45: een formele brief
Week 49: een informele brief

Het totaal van je bonussen (maximaal 1 punt) wordt toegevoegd aan het cijfer voor je examenbrief.

Duitse taal en literatuur

I. Centraal Schriftelijk Examen

Bij Duits besteden we in de vijfde klas veel aandacht aan examentraining, zodat je goed voorbereid het Centraal Schriftelijk Examen Tekstverklaring ingaat. Hiervoor oefenen we leesvaardigheid, leesstrategieën en examenidoom met de examenbundel, proefexamens en het idoomboekje. Het CE cijfer vormt de helft van je **eindcijfer Duits**.

In week 2 en week 12 maak je een **proefexamen** onder dezelfde omstandigheden als bij het Centraal Schriftelijk, zodat je weet wat je te wachten staat. Het cijfer van deze toetsen telt niet mee voor je eindexamen. Deelname is wel verplicht omdat het een handelingsdelen zijn. Dit geldt ook voor het handelingsdeel examenidoom in week 9. Hiervoor dien je ter afsluiting minimaal een voldoende halen.

II. Schoolexamens

Je eindcijfer wordt voor de andere helft bepaald door de resultaten die je behaalt voor de schoolexamens schrijven, kijk- & luistervaardigheid en gespreksvaardigheid.

Het schoolexamen **schrijfvaardigheid** bestaat uit een grammatica toets en het schrijven van een e-mail brief. (Weging 1/3:2/3). We oefenen hiervoor met grammatica- en schrijfoopdrachten in de les (schrijfdossier). Je sluit het dossier af met twee grammaticaoverhoringen en drie oefenbrieven. Voor elk onderdeel waar je een voldoende voor behaalt krijg je 0,2 punt. Bij elkaar opgeteld kan je dit een hele punt opleveren die meetelt voor het cijfer van het schoolexamen schrijfvaardigheid.

Het schoolexamen **kijk- en luistervaardigheid** bestaat uit een Cito toets. We bereiden deze voor door te oefenen met voorgaande toetsen en te luisteren naar actueel radio- en televisiemateriaal.

Als voorbereiding op het schoolexamen **spreekvaardigheid** voer je een aantal gespreksopdrachten uit. Het verwoorden van je eigen mening, adequaat reageren, informatie vragen en verstrekken en een gesprek gaande houden staat hierbij centraal.

De **weging** van de schoolexamens is 1:1:1.

III. Handelingsdelen

HD examen: twee diagnostische proefexamens

HD examenidoom: overhoring examenidoom, minimaal met een voldoende af te sluiten.

Examendossier vak: Duitse taal en literatuur**Leerjaar: 5 Havo**

a Schoolexamens			
Toets	Datum	Weging	Herkansing
SE 1 Schoolexamen schrijfvaardigheid	toetsweek 6	1/3	ja
SE 2 Schoolexamen spreekvaardigheid	toetsweek 7	1/3	nee
SE 3 Schoolexamen luistervaardigheid	toetsweek 8	1/3	ja

c Handelingsdelen			
	Inlever datum	Weging	Herkansing
HD profexamen I	Week 2	Diagn.	n.v.t.
HD examenidoom	Week 9	V/O	n.v.t.
HD profexamen II	Week 12	V/O	n.v.t.

Engelse taal en literatuur

Examendossier vak: Engelse taal en literatuur

Leerjaar: 5 Havo

a Schoolexamen				
Toets	Datum	tijd	Weging	Herkansing
<p>SE1 Bestaat uit twee onderdelen:</p> <p>1. Schrijfvaardigheid. zakelijke brief/brieven. Zelf woordenboek N/E meenemen. In de maanden voorafgaand aan dit SE bestaat de mogelijkheid een vijftal nader op te geven brieven te worden geschreven. Zij worden nagezien op fouten die door de kandidaat moeten worden verbeterd. Voor iedere brief wordt 0,2 punt toegekend die worden opgeteld bij het cijfer van het SE schrijfvaardigheid. Voorwaarde hierbij is dat deze proefbrieven binnen één week na opgave worden ingeleverd en verbeterd.</p> <p>2. Grammatica: zie boekje Essential Grammar</p> <p>Onderdeel 1 telt voor 2/3, deel 2 telt voor 1/3 van het SE1 cijfer</p>	toetsweek 7	3 lesuren	1	Ja
SE 2: Luistervaardigheid. Cito. Bestaat uit een audio- en een videogedeelte. Geen woordenboek toegestaan	toetsweek 8	2 lesuren	1	Nee
SE 3: Mondeling. Aan de hand van een leestekst(5 minuten van tevoren in te zien), een situatietekening en twee door de kandidaat zelf te zoeken kranten/tijdschriftenartikelen/internet (grootte: A 4 elk) wordt getoetst op uitspraak, spreekvaardigheid, begrip en correctheid. NB: Kopietjes krantenartikelen dienen uiterlijk twee weken vóór het mondeling schoolexamen bij de docent persoonlijk te worden ingeleverd. De artikelen dienen in het Engels te zijn.	toetsweek 9	15 minuten +5 minuten voorber eiding	1	Ja
<p>SE 4: Literatuur en kennis van de Engelstalige wereld</p> <p>1 3 boekverslagen die bestaan uit een Summary, Evaluation Form en verwerkingsopdracht, in te leveren op de dag van SE 4 en in het Engels geschreven.</p> <p>2 Toets Engelse literatuur en kennis van de Engelstalige wereld</p> <p>Onderdeel 1 telt voor 1/3 en onderdeel 2 telt voor 2/3 mee van het SE 4 cijfer.</p>	toetsweek 9	schrift.	1	Ja
a2 Centraal Schriftelijk Eindexamen. Zelf woordenboek E/N meebrengen. Het gemiddelde cijfer van de schoolexamens wordt weer gemiddeld met het resultaat van het CSE.	27 mei 2010 13.30 – 16.00 uur			zie: PTA algemeen

c Handelingsdeel			
Opdracht (zie bijlagen)	Inlever datum	Weging	Herkansing
H1 Proef CSE. Cijfer is slechts diagnostisch bedoeld. Deelname verplicht. Wordt klassikaal afgenomen.	week 44	V/O	ja

Aardrijkskunde

Voor het vak aardrijkskunde bestudeer je 5 katernen over zowel sociaal geografische – als fysisch geografische onderwerpen.

Al deze katernen komen aan de orde in de schoolexamens.

Daarnaast is er een aantal specifieke geografische vaardigheden, waarvan atlasvaardigheden de belangrijkste is, dat ook in de schoolexamens getoetst wordt.

Je mag dan ook zowel bij alle schoolexamens als bij het centraal examen de Bosatlas gebruiken.

Ook moet je een Praktische Opdracht over je eigen woonomgeving maken. Het betreft hier een onderzoek in de vorm van een enquête over een onderwerp in je eigen buurt of gemeente. Deze Praktische Opdracht maak je in tweetallen zodat er ook een vergelijking tussen 2 buurten of gemeentes plaats kan vinden.

In het Centraal Examen komen onderdelen uit alle katernen, met uitzondering van het katern “Landbouw in Europa”, aan de orde. In de loop van het examenjaar ontvang je een overzicht welke hoofdstukken van de verschillende katernen voor het centraal examen bestudeerd moeten worden. Tevens ontvang je dan een lijst met de volledige stofomschrijving.

Examendossier vak: Aardrijkskunde**Leerjaar: 5 Havo**

a Schoolexamens					
Toetsen	Datum	duur	vorm	Weging	Herkansing
SE 1 Landbouw in Europa en Arm & Rijk	toetsweek 6	120 min	schr	1	Ja
SE 2 Indonesië en Systeem Aarde	toetsweek 7	120 min	schr	1	Ja
SE 3 Wonen in Nederland	toetsweek 9	120 min	schr	1	Ja

b Praktische opdrachten			
Opdracht	Inlever datum	Weging	Herkansing
PO 1 Onderzoek in eigen woonomgeving	Eind klas 4	1	Ja

Geschiedenis

Geschiedenis

Het eindexamen bestaat uit het centraal examen en het schoolexamen.

Het eindexamen en de schoolexamens bestaan uit de volgende domeinen.

- Domein A Historisch redeneren
- Domein B Oriëntatiekennis
- Domein C Thema's
- Domein D Geschiedenis van de rechtsstaat en de parlementaire democratie
- Domein E Oriëntatie op studie en beroep

In klas 4 zijn er vier schoolexamens die betrekking hebben op de Domeinen A en B. Ook zijn er praktische opdrachten die betrekking hebben op de domeinen D, B en E.

In klas 5 zijn er nog twee schoolexamens over Domein C.

Het centraal eindexamen heeft ook betrekking op Domein C.

Examendossier vak: geschiedenis
Leerjaar: 5 Havo

a Schoolexamens	Datum	duur	weging	herkansing
SE 5: Stagnatie en dynamiek in de Nederlandse Republiek	Toetsweek 7	90 min	3	ja
SE 6: Vietnam tijdens de Koude Oorlog	Toetsweek 9	90 min	3	ja

Economie

Het examenprogramma van het vak economie wordt behandeld aan de hand van de lesbrieven van de Stichting LWEO. De examenstof is verdeeld over de volgende 6 lesbrieven:

- 1 Consument & Producent
- 2 Inkomen & Groei
- 3 De collectieve sector
- 4 Buitenland 1
- 5 Buitenland 2
- 6 Arbeidsmarkt

De eerste vier lesbrieven worden doorgenomen in HAVO-4, de andere twee lesbrieven komen in HAVO-5 aan de orde.

Het schoolexamen voor economie omvat in HAVO-5 drie schoolexametoetsen, die elk voor 25% meetellen in het cijfer van het schoolexamen. Bovendien moet er in HAVO-5 een praktische opdracht gemaakt worden, die ook voor 25% meetelt voor het schoolexamen.

Het eindcijfer van het vak economie wordt in HAVO-5 bepaald door het schoolexamen en het cijfer van het Centraal Schriftelijk Eindexamen. Beide cijfers tellen even zwaar mee.

De stof die teruggevraagd wordt bij het Centraal Schriftelijk Eindexamen omvat alle lesbrieven, **behalve** Consument & Producent en Buitenland 1.

Examendossier Economie Leerjaar: 5 Havo
--

Schoolexamens	Datum	Duur		Weging	Herkansing
SE1: lesbrieven Consument & Producent en Inkomen & Groei	toetsweek 6	120		1	Ja
SE2: lesbrieven Buitenland 1 en 2	toetsweek 7	120		1	Ja
SE3: Arbeid en Collectieve Sector	toetsweek 9	150		1	Ja

b Praktische opdrachten			
Opdracht	Inlever datum	Weging	Herkansing
PO 1 Praktische opdracht	Week 5	1	Nee

WISKUNDE

De leerstof voor het vak wiskunde A is onderverdeeld in zes domeinen:

- 1 Veranderingen
- 2 Verbanden
- 3 Statistiek
- 4 Tellen en kans
- 5 Toegepaste analyse
6. Binomiale verdeling

De eerste vier domeinen zijn in het vierde leerjaar aan de orde gekomen, de laatste twee worden in het vijfde leerjaar behandeld.

Bij het schoolexamen wordt kennis, inzicht en vaardigheden getoetst.

Het vak wiskunde kent naast het schoolexamen een Centraal Schriftelijk Examen.

Het eindcijfer voor het vak wiskunde bestaat uit het gemiddelde van het SE cijfer en het CE cijfer.

Er zijn vier schoolexamens.

Deze SE's zijn verdeeld in drie schriftelijke SE's met open vragen en een Praktische Opdracht (PO).

De Praktische Opdracht wordt op school gemaakt op vrijdag 20 november.

De opdracht wordt door een groepje leerlingen (maximaal 4) gezamenlijk gemaakt en per groepje wordt een uitwerking ingeleverd. In de opdracht worden naast wiskundige vaardigheden ook algemene vaardigheden getoetst.

Examendossier vak: Wiskunde**Leerjaar: 5 Havo**

Schoolexamens	Datum	Duur	Weging	Herkansing
SE1: Deel 4 Hfst 1 t/m 5, deel 5 Hfst 1 en 2	toetsweek 6	100	1	Ja
SE2: Deel 4 Hfst 6 t/m 9, deel 5 Hfst 3 t/m 5	toetsweek 7	100	1	Ja
SE3: Deel 4 Hfst 1 t/m 12, deel 5 Hfst 4 t/m 6	toetsweek 9	100	1	Ja

b Praktische opdrachten	Datum	Duur	Weging	Herkansing
PO 1 Wiskunde A-lympiade	20 november 2009	Gehele dag	1	Nee

CKV

Voor het vak culturele en kunstzinnige vorming maak je kennis met verschillende kunstdisciplines, zoals drama, dans, muziek, film en beeldende kunst. Je leert hierop te reflecteren en verbanden te leggen tussen de verschillende kunstvormen.

Hiervoor neem je deel aan verschillende culturele activiteiten verdeeld over klas 4 en 5. Je sluit het vak af met een schoolexamen in de vorm van een kunstdossier en een reflectie. De waardering van het examen dient voor afsluiting “voldoende” of “goed” te zijn. Het examenprogramma bestaat uit de volgende domeinen:

Culturele activiteiten

Onder dit domein vallen:

- toneelvoorstellingen,
- filmvoorstellingen,
- dansvoorstellingen
- muziekvoorstellingen
- museumbezoeken

De school biedt voor het vak CKV een aantal kernactiviteiten aan voor de hele klas en keuzeactiviteiten, waaruit je zelf kunt kiezen. Het programma overzicht en de intekenlijst hiervoor ontvang je aan het begin van het schooljaar. Daarnaast kun je, in overleg met de docent, ook activiteiten inbrengen die je zelfstandig bezocht hebt.

Praktische activiteiten

Voor dit domein breng je culturele activiteiten in waaraan je zelf hebt deelgenomen. Hiertoe behoren workshops of masterclasses, maar ook concerten, cd-opnames, optredens etc.

Kennis van kunst en cultuur

De kernactiviteiten worden ingeleid en voorbereid door de CKV docent, een vakdocent of gastspreker. Hierbij maak je kennis met de vorm, inhoud en functie van verschillende kunstuitingen. Je opdrachten en verslagen van en over de verschillende activiteiten en een afsluitende reflectie bundel je in een **kunstdossier**. Dit lever je **uiterlijk 13 november 2009** in.

KUNST (MUZIEK)

Examendossier vak: kunst muziek
Leerjaar: 5 Havo

a Schoolexamens					
Toetsen	Datum	duur	vorm	Weging	Herkansing
SE 1 Muziek en kunst van de 19 ^e eeuw	toetsweek 6	90 min	schr	1	Ja
SE 2 Muziek en Kunst 20 ^e eeuw tot 1945	toetsweek 7	90 min	schr	1	Ja
SE 3 Muziek en kunst 20 ^e eeuw na 1945	toetsweek 9	90 min	schr	1	Ja
SE 4 Muziektheorie	toetsweek 9	90 min	schr	1	Ja
SE 5 Solfege				1	
SE 6 Instrumentaal examen				2	

b Praktische opdrachten			
Opdracht	Inlever datum	Weging	Herkansing
PO 1 Analyse	toetsweek 7	1	Ja

VMO

Het vak VMO (Voorbereidend Muziekvak Onderwijs) neemt op de Havo voor Muziek en Dans het volledige vrije deel in. Dat wil zeggen zowel het keuze-examenvak als het geheel vrije deel, dat betekent minimaal een studielast van 640 studielastuur.

Het cijfer voor dit vak komt als volgt tot stand:	gehoorontwikkeling (eindtoets solfège)	1x
	Instrumentaal examen	2x

KUNST (DANS)

Examendossier vak: Kunst dans

Leerjaar: 5 Havo

Schoolexamens					
Toetsen	Datum	duur	vorm	Weging	Herkansing
SE 1 De integratie van dans en kunst in de eerste helft van de 20 ^e eeuw	toetsweek 6	90 min	schr	1	Ja
SE 2 De ontwikkeling van theaterdans in de 20 ^e eeuw	toetsweek 7	90 min	schr	1	Ja
SE 3 Dans en de massacultuur	toetsweek 9	90 min	schr	1	Ja

b Praktische opdrachten			
Opdracht	Inlever datum	Weging	Herkansing
PO 1 Kunst intercultureel	week 43	1	Nee
PO 2 Choreograaf of dansstijl	Week 50	1	Nee
PO 3 Dans en maatschappij	Week 6	1	Nee

Naast deze schoolexamens en praktische opdrachten telt het danspraktijkcijfer mee voor de berekening van het SE-cijfer voor het kunstvak dans.

De berekening is als volgt:

gemiddelde van de SE's en PO's (afgerond op één decimaal)	1X
danspraktijkcijfer	2X

KUNST (Dans)

Het eindexamen Dans van de RSG Havo voor Muziek en Dans kent vier schoolexamenperiodes. Alle onderdelen worden afgesloten in het vierde en vijfde leerjaar. De cijfers, behaald voor de afzonderlijke onderdelen van het schoolonderzoek, worden rekenkundig gemiddeld.

De presentaties van de afsluitende examens worden beoordeeld door de Commissie Eindexamen Dans, bestaande uit :

- voorzitter directeur Rotterdamse Dansacademie
- secretaris danscoördinator Havo voor Muziek en Dans
- leden: een stafid opleiding Uitvoerende dans/HBO
een stafid opleiding Docent Dans/HBO
een vakdocent per dansdiscipline uit het Havo-/RDA-docententeam

Algemeen

1. Het SE II (Havo 5) is tevens de voorselectie van de auditie opleidingen HBO Uitvoerende Dans./ eventueel DOCENT DANS HBO
2. Voor de vakken Ballet ,Moderne dans en Urban/jazz gelden de hoogst behaalde cijfers als eindcijfer(H4/H5). Hetzelfde geldt voor de modules.
3. Wie niet aanwezig is bij het SE II dient de voorselectie auditie voor de opleidingen Docent dans of Uitvoerende dans bij de nieuwe instroom voor de RDA te doen.
4. Havo-4 dansleerlingen worden getoetst volgens de criteria die gelden voor de tussentoets en eindtoets (behangrijk als er sprake is van blijven zitten in Havo 4) / SE.
5. De examencommissie kan beslissen of een leerling van Havo-4 in aanmerking komt voor het dansexamen eind havo 4 /
6. Havo-4 leerlingen krijgen voor de tussentoets- en de eindtoetsmomenten een cijfer per vakonderdeel. Dit cijfer wordt in het eindexamendossier opgenomen en meegenomen.
7. De openbare lesweek Havo (H4/H5) is week 48 2009
8. Havo-5 leerlingen, die aangenomen zijn voor de opleiding Uitvoerende dans/RDA, werken na het SE II door tot het einde van het schooljaar.
9. Vanaf 1 april 2010 starten de repetities en wordt er gewerkt aan de eindvoorstellingen.
10. Leerlingen die in aanmerking willen komen voor een aftrainprogramma na het SE II, kunnen dit doen in overleg met de danscoördinator. Deelname aan de eindvoorstelling vervalt.
11. Alle Havo-5 leerlingen, die aan de eindpresentatie meedoen, tekenen een contract en trainen mee tot het einde van het schooljaar.
12. Havo 4 leerlingen krijgen een eindrapportage aan het eind van het schooljaar waarin opgenomen is de werkhouding en prestaties ten aanzien van presentaties/podiumtraining. Het wordt uitgereikt na en het totaal wordt besproken in de maand september.
13. Havo 4 leerlingen die aan het eind van het schooljaar niet bevorderd worden voor de Havo leervakken krijgen i.v.m. de dansontwikkeling gedurende het schooljaar een advies wel of niet alsnog een andere school te kiezen. Stagnatie van de ontwikkeling wordt in veel gevallen dan al aangegeven op het tweede rapport.

EB/SW

Danstoetsperiode 1- week 48 2009

A Kunst (Dans) Domein A

Zie schrijven Yvonne Beumkes

B VOOROPLEIDING DANS Ballet

Domein B praktijk-subdomein : dansen

periode Week 48 2009

plaats studio Kruisplein

vorm Openbaar examen

groep **Leerlingen havo 4/5**

inhoud Een ingestudeerde les van 60 min. met minimaal één adagio, twee allegro' s en grand pas/presentatie repertoire –onderdeel ballet

beoordeling H4-niveau SE 1 examenleerstof niveau 1

H5-niveau SE 1 examenleerstof niveau 2

criteria 1.Voldoende beheersing van de basistechniek

2.Beheersing SE 1-examenleerstof en verdieping techniek horende bij het niveau

3.Presentatie en uitvoering

4. Aanwezigheid en werkhouding

C VOOROPLEIDING DANS Moderne dans domein B praktijk subdomein dansen

periode Week 48 2009

plaats studio Kruisplein

vorm Openbaar examen

groep **Leerlingen havo 4 /5**

inhoud Een ingestudeerde les van 60 minuten.

beoordeling H4-niveau SE 1 examenleerstof : diverse stijlen basis niveau 1

H5-niveau SE 1 examenleerstof : cunningham basis niveau 1

- criteria
1. Voldoende beheersing van de basistechniek
  2. Beheersing SE 1-examenleerstof en verdieping techniek horende bij het niveau
  3. Presentatie en uitvoering
  4. Aanwezigheid en werkhouding

D VOOROPLEIDING Urban/Jazz Domein B praktijk subdomein – dansen

Doel:

- vergroten van dansvaardigheden/technieken anders dan de moderne dans en ballet
- uitbreiding en verdieping bewegingsvocabulaire
- voorbereiding op audities HBO / bijna alle audities hebben naast ballet en moderne dans urban/jazz-onderdelen
- vakspecifiek ---- ritme/ polymetrie/ snelle attack/ flow/ groot bereik met coördinatie / samenwerking in muzikaal verband/ directe presentatie / spanning en ontspanning in de benen / snelle opname leerstof die in eerste instantie complex kan zijn / werken vanuit een geheel naar onderdelen.

Periode : week 48 2009

Plaats: studio kruisplein

Vorm openbaar examen

Groep; leerlingen havo 4/ 5

Inhoud : een ingestudeerde les van 50 minuten met een korte presentatie warming-up, presentaties diverse technieken en stijlen/ adagio's allegro's

Beoordeling H4-niveau examenstof niveau 1

H5-niveau examenstof niveau 1 (aanpassing dus in verband met het missen van onderricht in havo 4)

- Criteria Ontwikkeling
- Voldoende beheersing en verwerking leerstof niveau
  - Presentatie en uitvoering
  - Aanwezigheid en werkhouding

E VOOROPLEIDING DANS Improvisatie / compositie domein B praktijk EIGEN WERK subdomein vormgeven

periode Week 51 2009

plaats studio Kruisplein

vorm Openbaar examen, tevens onderdeel auditie opl. HBO

groep **Leerlingen uit jaargroep Havo 5**

inhoud De leerlingen werken zelfstandig aan een solo van 1 tot 3 minuten.

Het bewegingsidoom moet origineel en eigen zijn. (voorwerk heeft reeds plaats gevonden in havo 4 / daar is geleerd te werken met eigen bewegingsvocabulaire en het ontwikkelen van eigen materiaal/ de aspecten van vormgeving zijn in havo 4 meerdere malen geleerd en getoetst.

Het eindcijfer komt tot stand uit middeling van :

- a. het cijfer voor de choreografie
- b. het cijfer voor de uitvoering

- criteria
1. De beoordeling van de choreografie : concept, idee, originaliteit en

muziekgebruik.
 2. De beoordeling van de uitvoering : wijze van uitvoeren (overtuiging) en het gebruik van techniek.
 3. Zelfstandigheid. Verwacht wordt dat een leerling zelfstandig met aanwijzingen van de docent/coach werkt aan de solo (zelf studio's regelen, kostuum, concept maken)
 4 Zichtbaar moet zijn de verwerking leerstof improvisatie/ontwikkeling eigen bewegings -materiaal en de uitwerking van de uitgewerkte opdrachten havo 4 improvisatie/compositie.
 Eind oktober conceptpresentatie in studio + advies.
 Week 51 in de projectweek havo dans presentatie (**zoals op de audities!!!**) in de grote studio/ openbaar voor ouders .
 Selectie voor presentatie OPEN DAG en ISALA theater

**Danstoetsperiode 2 = week 11 2010= toetsperiode PTA tussen 3 – 4 voor Havo 4
 toetsperiode PTA tussen 8-9 voor Havo 5**

A Kunst (Dans) domein A theorie
 Zie schrijven Yvonne Beumkes

B VOOROPLEIDING DANS Ballet
Domein B praktijk subdomein dansen

periode Week 11 2010
 plaats studio, Kruisplein 26
 vorm niet openbaar.

Toelatingscommissie hbo Rotterdamse Dansacademie, opl.HBO UD/DD dans is aanwezig bij de havo 5 klas

1 groep Leerlingen uit Havo 4.

inhoud 1. Een ingestudeerde les van 50 minuten, waarin SE II eindexamenleerstof niveau 1 verwerkt is./presentatie repertoire-onderdeel ballet
 beoordeling Eindtoets SE II eindexamenleerstof niveau 1
 criteria 1. Voldoende beheersing van de basistechniek
 2. Beheersing SE II examenleerstof en verdieping techniek op het niveau
 3. Presentatie en uitvoering
 4. Aanwezigheid en werkhouding

2 groep Leerlingen uit Havo 5

inhoud 1. Een ingestudeerde les van 50 minuten bestaande uit :
 een barre, 2 adagio's, 2 allegro's en grand pas/presentatie repertoire-onderdeel ballet
 2. Een spitzles van 10 minuten
 3. Extra onderdeel tbv toelating opl. Uitvoerende dans :
 een niet ingestudeerde les van 20 minuten, waarin de snelheid van opname, de coördinatie en uitvoering getest worden.
 beoordeling SE II eindexamenleerstof niveau 2
 criteria 1. Voldoende beheersing van de basistechniek
 2. Beheersing SE II examenleerstof en verdieping techniek horende bij het niveau
 3. Presentatie en uitvoering
 4. Aanwezigheid en werkhouding

Leerlingen havo 4 die voldoen aan de criteria toelating HBO dansvakopleiding UD / op voordracht van de coordinator kan een leerling Havo 4 eind Havo 4 toelating Hbo doen – weliswaar dienen de leerlingen dan wel de eindexamenonderdelen te hebben afgesloten/ of ze hebben een speciaal afsluitprogramma (PTA Dans). De leerling verlaat de school dan voortijdig.

C VOOROPLEIDING DANS Moderne dans
domein B praktijk- subdomein dansen/ vormgeven
Orientatie studierichtingen

1 periode Week 11, 2010

plaats studio Kruisplein 26
 vorm niet openbaar
 groep **Leerlingen uit Havo 4**

inhoud 1. Een ingestudeerde les van 50 minuten: Moderne dans / diverse stijlen
 SE II eindexamenleerstof niveau 2
 beoordeling criteria 1. Voldoende beheersing van de basistechniek
 2. Beheersing SE II examenleerstof en verdieping techniek horende bij het niveau
 3. Presentatie en uitvoering
 4. Aanwezigheid en werkhouding

2 groep **Leerlingen uit Havo 5**
 inhoud 1. Een ingestudeerde les (Graham) van 50 minuten met het accent op de voortbeweging.
 2. Een niet ingestudeerde les van 20 minuten : Moderne dans in een andere moderne dansstijl en 1 of 2 improvisatie opdrachten..

beoordeling criteria SE II eindexamenleerstof basis Graham I
 1. Voldoende beheersing van de basistechniek
 2. Beheersing SE II examenleerstof en verdieping techniek horende bij het niveau
 3. Presentatie en uitvoering
 4. Aanwezigheid en werkhouding

D VOOROPLEIDING Urban/Jazz
Domein B praktijk subdomein – dansen

Periode : week 11 2010
 Plaats: studio kruisplein
 Vorm openbaar examen
 Groep; leerlingen havo 4/ 5
 Inhoud : een ingestudeerde les van 50 minuten met een korte presentatie warming-up, presentaties diverse technieken en stijlen/
 groepswork
 Beoordeling H4-niveau examenstof niveau 1
 H5-niveau examenstof niveau 2

Criteria Ontwikkeling
 Voldoende beheersing en verwerking leerstof niveau
 Presentatie en uitvoering
 Aanwezigheid en werkhouding

E VOOROPLEIDING DANS Modulen dans
Domein B praktijk subdomein –dansen

Doel:
 - auditietraining
 - kennismaking met andere uitingsvormen/theatervormen
 - vergroten van persoonlijke vaardigheden

Afsluitvoorwaarden:
 In het Havo 4-5 dansprogramma worden in totaal 5 modules aangeboden en dienen eind maart 2009 afgesloten te zijn:

- pilates 1 4 Havo (gehele schooljaar tot 1juni)
- drama 5 havo (10 weken)
- auditietraining X factor 5 Havo (10 weken)
- pilates 5 Havo (gehele schooljaar tot 1 april)

- voldoende aanwezigheid(bij meer dan 20 % afwezigheid geen voldaan)docent geeft een accoord

- open werk attitude/positive instelling
- professionaliteit

De afsluitles is 30 min. En vindt plaats in de laatste les van de module .

Criteria:

- zichtbaar/aantoonbaar moet zijn de juiste beheersing/verwerking van de aangeboden leerstof
- ontwikkeling van specifieke dansvaardigheden horende bij de stijl/dansvorm/trainingsvorm.
- specifieke criteria per module zijn beschreven in het werkplan

Het is bij grote uitzondering mogelijk door middel van een schriftelijke aanvraag bij de coordinator te kiezen voor deelname van een module anders dan het aangeboden.

Het is ook mogelijk dat de coördinator een leerling die in die periode in een productie zit / de tijd en ruimte gebruikt voor een module.(extra podiumtraining)ook is het mogelijk een module bij b.v HBO circus oriëntatie of HBO muziektheater oriëntatie te doen.

Bij ziekte/blessures en bij het ontbreken van een alternatieve module kan een schriftelijke vervangende taak worden gegeven.

Beoordeling - per module een accoord

- per module wordt er een cijfer gegeven
- het hoogst behaalde cijfer van de 6 modules dans geldt als telcijfer eindexamen
- 5 = onvoldoende/6= voldoende/ 7 ruim voldoende/8=goed/9=zeer goed
-

Danstoetsperiode 3 = juni 2010 = toetsperiode PTA = toetsperiode 5 Havo 4

A Kunst (dans)

Zie schrijven Yvonne Beumkes

D VOOROPLEIDING DANS Improvisatie / Compositie

Domein B praktijk - subdomein vormgeven

periode	juni 2010, werkperiode gehele schooljaar
plaats	studio Kruisplein 26
vorm	niet openbaar
groep	Leerlingen van Havo-4
inhoud	Presentatie eigen werkproces / eigen werk / groepswork (60 minuten).
beoordeling	Het werken met en vanuit improvisatie-/compositieopdrachten, zowel individueel als met anderen samen. Een presentatie waarin samenwerking,begrip en motivatie voorwaarde zijn. Het kunnen maken van een concept voor eigen werk. Het proces wordt beoordeeld met een eindcijfer.
criteria	1. wijze van uitvoeren (overtuiging) 2. originaliteit 3. muziekgebruik 4. gebruik techniek / fysiek 5. ontwikkeling 6. inventiviteit 7. aanwezigheid en werkhouding/bij verzuim van meer dan 4 lessen volgt geen afsluiting. Herkansing in 5 Havo is mogelijk.

Voor het domein "beroepsoriëntatie op het dansvak" bezoeken de kandidaten de open dag van de Rotterdamse Dansacademie en vergaren zij informatie via de mentoren UD/DD van de Rotterdamse Dansacademie of via ex-leerlingen van de HAVO voor Muziek en Dans. Dit onderdeel moet zijn afgevinkt in januari van het jaar waarin de leerling centraal examen doet.

Begin april 2009: toets mondeling terminologie academische danstermen.

Beoordeling	Voldoende	+ 0,1 bij het eindcijfer
	Onvoldoende	- 0,1 bij het eindcijfer
	Ruim voldoende	+ 0,2 bij het eindcijfer
	Geen toets	- 0,2 bij het eindcijfer

e.b /5 juni 2009

VDO

Het vak VDO (Voorbereidend Dansvak Onderwijs) neemt op de Havo voor Muziek en Dans het volledige vrije deel in. Dat wil zeggen zowel het keuze-examenvak als het geheel vrije deel, dat betekent minimaal een studielast van 640 studielastuur.

Het cijfer voor dit vak komt als volgt tot stand:

eindcijfer domein A	1x
eindcijfer domein B	2x

Schoolexamenplanning

	Toetsweek 6	Toetsweek 7	Toetsweek 8	Toetsweek9
Nederlands				
Frans				
Duits				
Engels				
Aardrijkskunde				
Geschiedenis				
Economie				
Wiskunde				
Ckv				
Kunst (muziek)				
VMO				
Kunst (dans)				
VDO				